

Martin Tijdgat, bomenman van de gemeente Wijdmeren en iepenexpert

‘De mooiste iepenlaan ter wereld vind je aan de ‘s-Gravelandsevaartweg in Loosdrecht’

Martin Tijdgat is de bevlogen ‘adviseur en areaalbeheerder groen en bomen’, of beter gezegd de ‘bomenman’ van de gemeente Wijdmeren. Naast zijn liefde voor het bomenvak in de volle breedte heeft hij een bijzondere passie voor *Ulmus* in al zijn variëteiten. Dat is niet toevallig, want juist die boom is geschikt is voor de ‘natte, zure rotgrond’ – zoals hij dat noemt – in deze omgeving.

Auteur: Hanneke Tax

We spreken af in Nieuw-Loosdrecht, waar we elkaar ontmoeten bij het gemeentehuis. Loosdrecht is slechts één kern in de uitgestrekte gemeente die de naam Wijdmeren eer aandoet. Tijdgats passie voor bomen en bomenbeheer bestrijkt het hele areaal en gaat daar ook nog buiten. Niet dat er veel tijd overblijft naast alle aandacht die ‘zijn’ bomen nodig hebben, met alle politieke en bestuurlijke zaken daar nog omheen. Zo staan er in dit gebied ruim 600 boomsoorten, maar als Tijdgat je rondleidt, raakt hij niet uitgepraat over die ene: de iep.

Een ‘wijsd’ ommetje

Tijdgat wil voor het ommetje dan ook een weids of eigenlijk ‘wijsd’ rondje maken, omdat overal in de gemeente mooie boomverhalen te vertellen zijn. Daarom stappen we snel in

de auto. We passeren als eerste de ‘s-Gravelandsevaartweg, waar een rij met negentien verschillende iepensoorten te zien is, in totaal 149 bomen, in verschillende stadia van blad en knop. ‘Dit zie ik als de mooiste iepenlaan ter wereld. Nergens anders zie je zoveel soorten bij elkaar. Het is een arboretum op zich. En je ziet hoe goed ze het doen. De ‘San Zanobi’, bijvoorbeeld, staat hier nu een jaar of acht en is zeker 10 meter hoog.’ Nu we toch begonnen zijn over de grote aantallen iepen: is Tijdgat niet bang voor iepziekte? ‘We plaatsen nooit meer dan tien bomen van dezelfde soort naast elkaar. Hier zie je steeds drie tot tien van één soort en dan de volgende. Je ziet hier onder meer *Ulmus* ‘Homestead’, ‘Plinio’, ‘Wanoux’, ‘San Zanobi’ en ‘Columella’. ‘Columella’ heeft die mooie zuilvorm die hem heel geschikt maakt voor een plek dicht langs de weg. Hij heeft bovendien het

voordeel dat je er na een klein aantal snoei-beurten, waarbij je de plakoksels verwijdert, verder niets meer aan hoeft te doen. De minst resistente iepen die we hier hebben staan, zijn trouwens enkele cultuurhistorische soorten. Ook daar heb ik maar één ziektegeval in gehad. Van de tien Zeeuwse iepen *minor* 'Schuurhoek' ben ik er sinds 2009 vijf kwijtgeraakt door iep-ziekte.'

Tijdgat maakt van zijn bomenbeleid tegelijk een groot iepenonderzoeksproject. De keuze voor een standplaats is bepaald geen toeval, maar toch wil hij steeds bijleren over hoe een bepaalde soort het doet op een locatie: 'Ik plaats bepaalde soorten in verschillende dorpen en typen grond, ook om te zien hoe goed ze het daar doen. De kennis daarover verzamel ik, om steeds meer te weten te komen over welke soorten het beter of juist minder goed doen onder verschillende omstandigheden. Die kennis is in 2021 verzameld in *Dendroflora* nummer 56, de uitgave van de dendrologenvereniging NDV en de VKBC.'

Goede resultaten uit slechte bodem

De benadering van Tijdgat bewijst dat je tegenwerkende omstandigheden kunt omvormen tot iets goeds. De ongunstige bodem van Wijdmeren heeft hem geïnspireerd tot het grote *Ulmus*-avontuur, dat mooie resultaten heeft opgeleverd. 'De grote uitdaging is de

'We plaatsen nooit meer dan tien bomen van dezelfde soort naast elkaar'

bodem in Wijdmeren. Het gebied ligt op de overgang van stuwwalstrand en veen – beide heel arm en zuur – en klei vanuit de Vecht, eveneens voedselarm en zuur. In de gehele gemeente Wijdmeren hebben we dus te maken met zure grond, arm aan mineralen en sporenelementen en met een slechte structuur, en een hoge tot zeer hoge grondwaterstand, vaak wel 60 of 40 centimeter onder het maaiveld. Als je dan kijkt naar Nederlandse

De soorten van de mooiste iepenlaan

Van noord naar zuid staan langs de vaart: 'Lobel', 'San Zanobi', 'Columella', 'Nanguen' (LUTÈCE), *x hollandica* 'Groeneveld', 'Stavast', *laevis* 'Helena', 'Plantijn', *laevis* 'Westland', 'Fiorente', 'Homestead', 'Wanoux' (VADA) en 'Plinio'. Langs het fietspad staan: *glabra* 'Cornuta', 'Karagatch' en *x hollandica* 'Belgica', en nabij de rotonde 'Rebella', *minor* 'Amsterdam' en *Ulmus lamellosa* onder de moerasediken. Tijdgat vraagt zich af waarom we bomen eigenlijk niet blijvend voeden. In zijn werkgebied met arme grond is dat een logische vraag, maar er zijn meer plaatsen waar je die vraag kunt stellen. Hij is dan ook benieuwd hoe vakgenoten daarover denken. 'Bij aanplant wordt er veel aandacht besteed aan de groeiplaats. Dan blijven we misschien nog een tijdje water geven, maar daarna moet de boom het zelf maar uitzoeken. En meestal is er ook geen budget voor bijmesten. Pas als er problemen ontstaan, gaan we eventueel ingrijpen, als het dan al niet te laat is. En we accepteren dat bomen op sommige plaatsen niet zo oud worden, wat doodzonde is, want een volwassen boom van minstens 80 jaar heeft pas zijn ecologische nut. Als er gemeenten zijn die een blijvend bemestingsplan hebben voor groeiplaatsen, zou ik graag willen dat ze dat laten weten.'

De mooiste iepenlaan ter wereld is aangeplant tussen 2014 en 2018; veel exemplaren hebben al een flink formaat.

'Deze knot-es is een van de twee oudste bomen van Loosdrecht; ze zijn allebei tussen de 200 en 250 jaar oud.'

straatbomen die daar goed tegen kunnen, kom je al snel bij de iep uit. Met die hoge grondwaterstand is er weinig ruimte om te wortelen. Verder is de pH vaak rond de 4,5, terwijl 6,5 gezond is voor een boom. De voedselarme grond wordt ook niet rijker. Ik ben dus altijd op zoek naar bomen die goed kunnen gedijen onder de omstandigheden op die plek.' Hij geeft toe: 'Mijn iepenpassie gaat wel ver, maar ik ben trots op de nu al 115 verschillende iepensoorten in mijn werkgebied.'

De volgende locatie die we aandoen, is recreatiestrand De Zuwe in Kortenhoef. 'Hier staan bijna alle via Hans Heybroek gekweekte iepen bij elkaar, van *x hollandica* 'Commelin' tot 'Europa'. Voor mij is deze plek een mini-arboretum, maar zo denkt blijkbaar niet iedereen erover. Aan de andere kant van dit strandje is tot tweemaal toe een jong aangeplante iep vernield. We weten niet wie dat heeft gedaan of waarom, anders konden we vragen wat

het probleem was. Misschien vond iemand hem hinderlijk op die plek. Wat zo iemand waarschijnlijk niet weet, is dat je een bijzonder exemplaar vernielt dat niet zo gemakkelijk te vervangen is.'

Het Willie Dasplein, goed voorbeeld van bewonersinitiatief

We gaan weer verder, richting Nederhorst den Berg. Hier vind je in het dorpshart een mooi voorbeeld van hoe inwoners kunnen meedenken over de inrichting van zo'n plek. Het centrale plein wordt ter nagedachtenis aan een zeer actieve bewoonster het Willie Dasplein genoemd. Het plein heeft een belangrijke functie tijdens evenementen en vormt daarmee het hart van de gemeenschap. 'Vanwege werk aan de riolering moest het plein in 2018 op de schop. Toen is van de gelegenheid gebruikgemaakt om het geheel zo in te richten dat iedereen zich erin kan vinden. Dat betekent bijvoorbeeld dat de bomen vooral langs de

Wijdmeren

Wijdmeren ligt aan de rand van de Vechtstreek, het Gooi en de Utrechtse Heuvelrug. De gemeente Wijdmeren omvat de dorpen Ankeveen, 's-Graveland, Kortenhoef, Nederhorst den Berg, Nieuwen Oud-Loosdrecht, de buurtschappen Boomhoek, Breukeleveen, Hinderdam, Horstermeer en Muyevelde en de voormalige buurtschap Overmeer. In totaal zijn dit zes dorpen, vijf buurtschappen en een voormalige buurtschap. De dorpen liggen, zoals de naam al aangeeft, wijd verspreid over het landschap van 7700 ha, dat ongeveer voor twee vijfde uit water bestaat. Onder meer de Spiegelplas, de Wijde Blik en de Ankeveense, Kortenhoefse en Loosdrechtse Plassen liggen in deze gemeente.

randen staan, om het middenveld vrij te houden bij alle activiteiten die daar plaatsvinden én omdat er een grote stroomkabel onderdoor loopt. Een grote plataan kon blijven staan, evenals een oude treurwilg die niet meer in zijn beste vorm is, maar voor veel inwoners emotionele waarde heeft. Verder is het plein ingericht met onder meer sierkersen en hagen van Portugese laurier. Bewoners vonden het belangrijk dat deze laatste wintergroen is, klein blijft en geen allergenen bevat. Langs de parkeerplaatsen staan zuiliepen, *Ulmus* 'Columella', samen met zuilplatanen, *Platanus x hispanica* 'Tremonia'. Aan het einde van de het plein, bij de Brillhoek, vinden we in Amerika gekruiste iepen, 'Morton Glossy' en *x hollandica* 'Pioneer'. Tijdgat wil proberen of die het op deze plek goed doen. 'Het ziet er goed uit, maar de bomen zijn nog erg jong. Opvallend is de herfstbloeiende *Ulmus parvifolia*, op dit moment vooral vanwege de afwijkend uitziende bast. Als je alleen naar de bast kijkt, zou je twijfelen of het een *Stewartia* is of een plataan.'

Nieuwe boomlocaties

Onderweg naar de volgende plaats wijst Tijdgat links en rechts plekken aan om het belang te illustreren van anticiperen op nieuwe boomplaatsen. Het is belangrijk om te weten waar bomen staan die achteruitgaan, vanwege ouderdom of omstandigheden, en of je op diezelfde plek bomen kunt herplanten of niet. In de gemeente als geheel anticipeert hij ook op het vervangen van bomen door via een

‘We moeten in bestemming-plannen ook “boomvlakken” intekenen, plekken waar 25 tot 40 kuub doorwortelbare grond beschikbaar is. Daar mogen geen kabels of leidingen komen’

tool ‘nieuwe boomlocaties’ aan te wijzen. Dit zijn zoeklocaties die voorlopig bestemd zijn voor bomen. Zodra dat actueel wordt, wordt onderzocht of op de locatie definitief een boom geplant kan worden. Van de vierhonderd nieuwe boomlocaties die in Wijdmeren zijn aangewezen, zijn er inmiddels honderd van bomen voorzien.

Nieuw in bestemmingsplan: boomvlak

Een andere nieuwigheid die Tijdgat wil invoeren in de gemeente, is het ‘boomvlak’ in bestemmingsplannen. Naast de woonbestemming met de daarin getekende bouwvlakken, moeten er volgens Tijdgat ook boomvlakken in het plan worden aangewezen. ‘Dat zijn plekken waar 25 tot 40 kuub doorwortelbare grond beschikbaar is. Kabels en leidingen zijn in zo’n bestemd boomvlak niet toegestaan. Met het aanwijzen van boomvlakken wordt een hogere prioriteit gegeven aan bomen in nieuwe plannen, terwijl bomen nu vaak de sluitpost zijn nadat alle andere bestemmingen zoals wonen, bedrijvigheid en infrastructuur zijn ingevuld. Door geschakelde boomvlakken met een hogere prioriteit vast te leggen, kun je

Bij recreatiestrand De Zuwe staat onder meer deze *Ulmus x hollandica* ‘Groeneveld’ (eigen wortel).

bovendien makkelijker ecologische routes aanleggen tussen groenstroken en buurtparken, bijvoorbeeld met het oog op egels, dassen of vleermuizen.’

Een plek waar geleefd wordt

Onze laatste stopplaats is speelpark De Vijnen in Nederhorst den Berg. Tijdgat is blij met deze plaats, aan de ene kant vanwege de geslaagde aanplant, aan de andere kant omdat hij ziet hoe omwonenden gebruikmaken van deze plek. ‘Het is een plek waar geleefd wordt, niet alleen een plantenverzameling. Het fietscrossbaantje hebben de kinderen zelf gemaakt en dat is prachtig.’ Toch zijn ook hier weer interessante exemplaren te zien. ‘Zie je die boom daar? Dat is een *Ulmus* ‘Sapporo Autumn Gold’. Die is enorm takbreukgevoelig; daarom staat hij ook

juist hier. Op een rijke of natte bodem groeit hij als een wilde, met als gevolg die extreme breukgevoeligheid. Op deze arme grond is hij gedwongen langzaam te groeien, waardoor de takken korter en iets sterker worden. Bovendien staat hij hier beschut tegen de wind en midden in beplanting. Dit is de enige aanvaardbare groeiplaats voor deze soort. Verder zijn er nog de ‘Rebona’s’ die geplant zijn tussen 2005 en 2007; die gaan uitgroeien tot flinke joekels.’

Zomereiken

Op de terugweg rijden we via de provinciale weg. ‘Let eens op die scheve eik daar. Op oude foto’s ontdekte ik dat er vroeger op elke hoek van de brug over het Hilversums Kanaal een zomereik stond, een *Quercus robur*, als een

klassiek landschapselement uit die tijd. Een brug verderop was dat hetzelfde. Ik heb geadviseerd om dat te herstellen, maar dat is nog niet gelukt.'

Het probleem van de 3-30-300-regel

Ook de veelbesproken 3-30-300-regel is Tijdgat niet ontgaan. 'Die drie significante bomen die je vanuit je huis moet kunnen zien, dat zal over het algemeen wel lukken in Wijdmeren. Ook een park of groene zone binnen 300 meter afstand zal geen probleem zijn met de verschillende parken, landgoederen en veel groen. Een paar voorbeelden zijn Landgoed Eikenrode, het bosje van Sprenger met de tamme kastanje uit 1850, het Kuijerpark en de terreinen van Natuurmonumenten in 's-Graveland die als buurtpark fungeren. Iets anders is de 30 procent boomkroonbedekking. Vooral in de krappe straten waar de plantvlakken klein zijn, kun je geen grote bomen kwijt. En al plant je daar mooie aantallen bomen, ze kunnen er niet groot worden. En al zou het

wel lukken, dan duurt het decennia voordat ze een groot kroonvolume hebben. In bestaande nieuwbouwwijken moeten boompjes vaak al na dertig jaar vervangen worden. Op dat soort locaties zijn wel veel bomen, maar er is niet veel kroonvolume. Je ziet dan zelfs dat jonge boompjes nog niet worden herkend op de luchtfoto's waarmee Cobra Groeninzicht de 3-30-300-regel doorrekent. Zelfs onze mooiste

Bomen blijvend voeden?

Tijdgat vraagt zich af waarom we bomen eigenlijk niet blijvend voeden. In zijn werkgebied met arme grond is dat een logische vraag, maar er zijn meer plaatsen waar je die vraag kunt stellen. Hij is dan ook benieuwd hoe vakgenoten daarover denken. 'Bij aanplant wordt er veel aandacht besteed aan de groeiplaats. Dan blijven we misschien nog een tijdje water geven, maar daarna moet de boom het zelf maar uitzoeken. En meestal is er ook geen budget voor bijmesten. Pas als er problemen ontstaan, gaan we eventueel ingrijpen, als het dan al niet te laat is. En we accepteren dat bomen op sommige plaatsen niet zo oud worden, wat doodzonde is, want een volwassen boom van minstens 80 jaar heeft pas zijn ecologische nut. Als er gemeenten zijn die een blijvend bemestingsplan hebben voor groeiplaatsen, zou ik graag willen dat ze dat laten weten.'

ACTUEEL

De bast van *Ulmus parvifolia* lijkt op die van een *Stewartia* of *plataan*.

Speelpark De Vijnen is een plaats waar gespeeld en geleefd wordt – het resultaat van een goed doordacht beplantingsplan.

lepenlaan ter wereld wordt vanuit de lucht trouwens nog niet herkend als bomenlaan, maar dat is een kwestie van tijd.'

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!